

Jaarverslag 2011

Het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap is de overkoepelende organisatie van Joodse Gemeenten in Nederland. De Joodse Gemeenten zijn ingedeeld in vier ressorten: Amsterdam, Den Haag (omvattend de gemeenten Den Haag en Leiden), Rotterdam, Interprovinciaal Opperrabbinaat (omvat de rest van Nederland buiten de drie eerder genoemde ressorten).

Het NIK wordt bestuurd door de Centrale Commissie, bestaande uit 23 afgevaardigden, waarvan er tien uit Amsterdam, twee uit Den Haag/Leiden en twee uit Rotterdam komen, de overige negen leden komen uit de rest van Nederland. De Centrale Commissie komt in de regel twee keer per jaar bijeen, en benoemt eens per vier jaar uit haar midden de leden van de Permanente Commissie; die houdt zich bezig met het dagelijks bestuur van het kerkgenootschap.

Het NIK is onder meer actief op de terreinen van religie, Joodse cultuur, educatie, geestelijke verzorging, zorg voor begraafplaatsen, jeugd- en jongerenwerk, publicatie van Joodse boeken, het beheren van websites, en aangelegenheden op het gebied van representatie en belangenbehartiging.

Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap

Postbus 7967	Tel. 020 – 301 84 84	E-mail:	info@nik.nl
1008 AD Amsterdam	Fax 020 – 301 84 85	Internet:	www.nik.nl
		Twitter :	@JoodsNL ; @kosjer

Jaarverslag 2011

Meer dan in voorgaande jaren heeft Joods Nederland in 2011 in het brandpunt van de belangstelling gestaan. Denk vooral aan de discussie omtrent Sjechieta, en ook de bekostiging van de beveiliging.

Sjechieta is de metafoor geworden voor de omgang van deze samenleving met religie. Religie, dat ongrijpbare fenomeen, in een maatschappij waarin er nog slechts ruimte lijkt voor controleerbare en beheersbare zaken. Wat niet rationeel te beheersen valt, wordt buitengesloten, en dus staan gedragingen die niet rationeel maar irrationeel, n.l. op G'ddelijk inzicht zijn gebaseerd, ter discussie.

Het is geen nieuw fenomeen. Na de stemmingen in de Tweede Kamer over Sjechieta op 28 juni 2011 wezen de rabbijnen Jacobs en Evers er al op: uitvoering geven aan onze gedragingen (mitswot) kan al sinds de vroegste geschiedenis op kritiek, weerstand en onbegrip rekenen.

Gelukkig is, buiten het verslagjaar, in juni 2012, de zaak – wenahafoch hoe – ten goede omgekeerd. Op het Binnenhof wordt als het vanuit de Tweede Kamer over de Eerste Kamer gaat, deze aangeduid als 'de andere kant'. De redding kwam letterlijk en figuurlijk – miemakom acheer – in de Eerste Kamer, waar de initiatiefwet met overgrote meerderheid is verworpen.

22 juni 2012 – erev Sjabbat parsjat Oewesaram jijeh lach – En hun vlees zal er voor je zijn 5772

Centrale Commissie

In tegenstelling tot gebruikelijk, kwam de Centrale Commissie dit jaar drie keer bijeen in plaats van twee keer (in januari en in juni). De extra vergadering in mei was geheel gewijd aan de politieke ontwikkelingen omtrent de Sjechieta, veroorzaakt door een wetsontwerp dat was ingediend door de Partij voor de Dieren. In de vergadering werd de Centrale Commissie geïnformeerd en werd toestemming gevraagd en verkregen voor het aangaan van een rechtsgeding met als inzet waarheidsvinding over een aantal door het ministerie uitgebrachte rapporten, en voor het maken van kosten die gemoeid zijn met het tegenhouden van het initiatief wetsvoorstel.

In de januari-vergadering werd de begroting 2011 aangenomen, en werd naar aanleiding van het aftreden van de heer Simon beraadslaagd over de bestuurlijke ontwikkeling.

In de vergadering van juni werd de Rekening & Verantwoording 2010 aangenomen alsmede jaarverslagen van Centraal Joods Overleg en Nederlands Israëlietisch Seminarium.

Zoals gebruikelijk ontvangt de Centrale Commissie tussen de vergaderingen door een update van actuele ontwikkelingen. Daarnaast zijn de door het NIK uitgebrachte factsheets en positionpapers over de Sjechieta ook aan de Centrale Commissie gestuurd. Een aantal CC-leden toonde extra interesse in het onderwerp en werd op hun verzoek ook incidenteel nader geïnformeerd over actualiteiten die zich met betrekking tot de Sjechieta voordeden.

Permanente Commissie

De samenstelling van de Permanente Commissie is gedurende het jaar gewijzigd. In de CC-vergadering van januari werd afscheid genomen van de heer D. Simon; in de vergadering van de Centrale Commissie van juni werd afscheid genomen van de heer R.E. Heijmans. De heer Heijmans bleef aan als voorzitter van de Centrale Commissie waardoor voor het eerst sinds decennia, het voorzitterschap van de Centrale Commissie en van de Permanente Commissie niet meer in één persoon is verenigd.

In de junivergadering traden de heren J.L. Soesman en J.M. Hartog toe tot de Permanente Commissie. De heer Hartog werd tot PC-voorzitter gekozen.

Aan het einde van het verslagjaar bestond de Permanente Commissie uit:

J.M. Hartog, voorzitter

J.J. Markuszower, onder-voorzitter

M.I. Groen, penningmeester

P.G. Luzac, lid

D.P. Ritsma, lid

J.L. Soesman, lid

M.S. Slager-van Sijs, lid

R.E. Vis is secretaris van de Permanente Commissie

Medewerkers Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap

Ruben Vis, secretaris

Willemijn Rijkhold Meesters, secretaresse (24 uur)

Fre Dusseljee, administrateur

Hagit Kleve, administratie assistent (16 uur)

Henny van het Hoofd, hoofd afdeling Onderwijs

Jacques Gans, consulent begraafplaatsen (20 uur)

Rabbin Raphael Evers, NIK-rabbin (16 uur)

Jongerenrabbin Menachem Sebbag (12 uur)

Totaal:

Aantal uren / week: 208

Aantal medewerkers: 8

Aantal FTE: 5,2

Commissie van Arbitrage

mevrouw J.M. Simons-Deen, en de heren M.I. Groen, C.S. Kon, L.A. Verdoner, E. Rabbie, A.T. Eisenmann (plaatsvervanger), R.J.S. Vleesblok (plaatsvervanger).

Beleggingscommissie

De heren M.I. Groen (NIK-penningmeester), J. Krant, P. Sieradzki

Joodse Gemeenten

In de Joodse Gemeente Utrecht maakt de Permanente Commissie gebruik van zijn reglementaire bevoegdheid om te voorzien in het bestuur van de Gemeente. Dit gebeurt in dit geval door de voorzitter te benoemen; de overige bestuursleden worden door de Ledenvergadering gekozen. In die hoedanigheid trad David Simon uit Amstelveen op als voorzitter. Na zijn aftreden benoemden wij op verzoek van de overige bestuursleden en na consultatie met David Simon als zijn plaatsvervanger Eddo Verdoner uit Utrecht. Wij zijn David Simon zeer erkentelijk voor de inzet en energie die hij bereid is geweest aan het bestuurlijk reilen en zeilen van deze kehilla te besteden. Wij zijn verheugd dat wij in Eddo Verdoner een jonge voorzitter hebben kunnen vinden die ook zelf in Utrecht woont en in het kehilla-leven actief is.

De secretaris heeft een bespreking gevoerd met het nieuwe bestuur.

Voor de Joodse Gemeente Den Haag bestaat een stichting waarvan de Permanente Commissie de voorzitter van de Raad van Toezicht benoemt en instemming geeft op statutenwijzigingen. Op verzoek van de Joodse Gemeente Den Haag hebben wij er mee ingestemd om, in lijn met de heersende maatschappelijke trend, de maximum leeftijdsgrens voor leden van de Raad van Toezicht te laten vervallen.

De Joodse Gemeente Winterswijk heeft ons laten weten niet langer deel uit te maken van het JOON Joods Overleg Oost Nederland, dat een reglementair samenwerkingsverband is van nu nog de Joodse Gemeenten Twente, Aalten, De Achterhoek.

Met de voorzitter, Leo Vromen en bestuursmanager Ella Aragon van de Joodse Gemeente Rotterdam hebben Peter Luzac en Ruben Vis een bespreking gevoerd. Tijdens het bezoek aan Rotterdam is over de actuele situatie van de kehilla gesproken en over een aantal bestuurlijk-administratieve zaken tussen Rotterdam en het NIK.

Op diverse plaatsen in het land, waaronder in Almere, Amsterdam, Bussum en Nijmegen werden bij de Joodse Gemeenten bijeenkomsten belegd waar uitleg werd gegeven over de Sjechieta en de politieke ontwikkelingen.

Met de Joodse Gemeenten Limburg, Noord-Holland NoordWest, Amersfoort, Oss en Twente zijn besprekingen en contacten geweest van financiële aard danwel inzake de vervreemding van onroerende zaken waarvoor toestemming nodig is van de Permanente Commissie.

De Joodse Gemeente Bussum vierde het 100 jarig bestaan. Aan de festiviteiten werd deelgenomen door een afvaardiging van de Permanente Commissie.

Amsterdam, Amstelveen en Haarlem verwelkomden ieder een gloednieuwe Torarol. Vol overgave werd in drie sjoels gevierd dat zij werden verrijkt met een nieuw Sefer Tora. Een unicum dat er in 1 jaar drie nieuwe Sifré Tora zijn binnengebracht in drie verschillende plaatsen in Nederland.

Ook was de Permanente Commissie zoals gebruikelijk vertegenwoordigd bij een aantal Chanoekavieringen, waaronder die te Den Haag, Groningen, Enschede en Maastricht.

Bij het lustrum van het Sinai Centrum en bij de opening van het nieuwe verpleeghuis Beth Shalom in Amstelveen was de Permanente Commissie aanwezig. Met het oog op de overgang van een deel van de zorg die het Sinai Centrum leverde, aan Ons Tweede Thuis werden besprekingen gevoerd met de voorzitter van de Raad van Bestuur van Sinai en met diens collega van Ons Tweede Thuis.

Mohaliem

In 2011 is veel aandacht besteed aan het onderwerp mohaliem – briet mila. Er is contact geweest met een kandidaat voor het moheel-schap, die waarschijnlijk zich in de zomer van 2012 gaat bekwamen in de opleiding hier voor.

Er hebben verschillende besprekingen plaatsgevonden met de Mohaliem-commissie die onder voorzitterschap staat van prof dr Hugo Heymans. Dit heeft er toe geleid dat een profiel is gemaakt voor de functie van nurse-practioner, iemand die zich met deskundigheid kan bezighouden met de zaken rondom de briet mila richting de ouders.

Daarnaast is het onderwerp in de publieke belangstelling gekomen door dat de Koninklijke Maatschappij ter bevordering van de Geneeskunst (KNMG) in september een standpunt naar buiten heeft gebracht. Reeds in de voorgaande maanden hadden wij ons op dit onderwerp (ook internationaal) georiënteerd, en eerder ook de Mohaliemcommissie.

Gezien het politieke en maatschappelijke karakter hiervan, heeft de Permanente Commissie geoordeeld dat deze zaak in CJO-verband dient te worden behandeld. De zaak betreft niet alleen het NIK, maar ook het Portugees-Israëlietisch Kerkgenootschap en het Verbond Progressief Jodendom, waar ook besnijdenissen plaatsvinden. Het CJO heeft een werkgroep samengesteld die zich met dit onderwerp bezighoudt.

De Briet Mila is een religieuze handeling, in de zin dat het een gedraging is in het kader van de (vrijheid van) religie. De KNMG discussie behoeft op diverse terreinen te worden gepareerd: juridisch-ethisch (vrijheid van religie, rechten van de mens), en medisch (voor-/nadeel discussie). De religieuze voorschriften van de Briet Mila zijn geen onderwerp van discussie en kunnen dat ook niet zijn. Dit overwegende, heeft de Permanente Commissie besloten dat het goed zou zijn om deze zaak binnen deze kaders in handen te leggen van het CJO. Ook de besturen van de andere kerkgenootschappen zien dit zo.

Daar het geen religieuze aangelegenheid betrof, maar een bestuurlijke zaak, is er geen advies gevraagd aan het Nederlands College voor Rabbinaal Zaken. Dit niettegenstaande kwam er een document getiteld Psak Din in de publiciteit, waarin werd gesteld dat de ondertekenaars, vijf leden van het NCRZ, alleen samenwerking of overleg toestaan in deze met andere (joodse) organisaties die de grondslag van het NIK delen. Samenwerking met andere organisaties zou alleen kunnen gebeuren na schriftelijke toestemming van de ondertekenaars. De ondertekenaars stelden voorts met de Permanente Commissie in deze religieuze zaak te willen overleggen hoe hiermee het beste om te gaan en ons gezamenlijk doel te bereiken.

Na overleg met vier van de vijf ondertekenaars, ontvingen wij een brief van het NCRZ waarin onder meer staat dat de Psak niet is uitgevaardigd, en dat zij diep betreuren de schadelijke beroering die is ontstaan.

Interreligie

De Dialoogwandeling eindigde in Sjoel West. Op de foto: rabbijn Evers, burgemeester Van der Laan en CMO-voorman Kursat Bal.

Het NIK participeert in een overleg van drie religies, christendom, jodendom en islam in Nederland, waaraan wordt deelgenomen door de PKN, RKK, CMO, Raad van Kerken, VPJ en het NIK. Nadat in 2010 op ons initiatief geestelijken uit allerlei stromingen gezamenlijk zijn gaan stemmen voor de verkiezingen van de Tweede Kamer, vond – opnieuw op initiatief van het NIK – in februari 2011 de Dialoogwandeling plaats in Amsterdam-West. Daaraan namen vanuit het NIK rabbijn Evers, Rob Heijmans, Marijke Slager en Ruben Vis deel. De wandeling van geestelijken en landelijke bestuurders van de drie religies ging van moskee naar kerk en vervolgens van kerk naar sjoel West. De media toonden evenals vorig jaar bij het gezamenlijk door geestelijken stemmen in Utrecht, opnieuw grote belangstelling.

Bij de afsluitende bijeenkomst in sjoel West was, op zijn eigen initiatief, Eberhard van der Laan, de burgemeester van Amsterdam aanwezig.

Pijnlijk confronterend incident was dat een jongeman naar de wandelaars de Hitlergroet maakte en ernstige scheldwoorden riep. Rabbijn Evers heeft aangifte gedaan bij de politie. De andere aanwezige partijen hebben een support verklaring gegeven.

Op 15 september 2011 hield de commissie Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer een ronde tafelgesprek over de scheiding van kerk en staat en grondrechten. Op initiatief van het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap schreven leiders vanuit de drie monotheïstische religies, waaronder de NIK-rabbijn, een opiniestuk dat die dag in de Volkskrant verscheen.

In het kader van het verbeteren van de kijk op Israel door de Protestantse Kerk heeft in het voorjaar een reis naar Israel plaatsgevonden met bestuursleden en functionarissen van de PKN. Vanuit het NIK waren deelnemers hieraan rabbijn Raphael Evers, ons OJEC-bestuurslid Micha van Dijk en onze secretaris Ruben Vis. Rabbijn Evers had een belangrijke inbreng aangaande theologisch gemotiveerde christelijke landaanspraken; Micha van Dijk heeft een dagboek bijgehouden en gepubliceerd en Ruben Vis was een van de twee schrijvers aan de gezamenlijke slotverklaring, terwijl hij ook in het voorbereidende comité zitting had dat het programma had samengesteld. De delegatie van joodse zijde stond onder leiding van CJO-voorzitter Willem Koster.

Diverse keren per jaar vindt er bilateraal overleg plaats met een delegatie van de Katholieke Raad voor Israel. Daaraan nemen Marijke Slager, Ruben en Micha van Dijk deel. Ook de rabbijnen Jacobs en Evers onderhouden met bisschoppen en andere vertegenwoordigers van de Katholieke kerk contacten. Aan het jaarlijks gesprek tussen een door het CJO geleide joodse delegatie en leden van de Rooms-Katholieke bisschoppenconferentie werd door de rabbijnen Evers en Jacobs en onze secretaris deelgenomen. De bijeenkomst vond ditmaal plaats in ons kantoor.

In Bussum kwam de bisschop op bezoek om de sjoel van binnen te zien en een gesprek met de Joodse Gemeente-leden te voeren.

Justitierabbinaat en Defensierabbinaat

Met de hoofden van het Justitie- en van het Defensierabbinaat wordt contact onderhouden aangaande organisatorische ontwikkelingen. Bij Justitie wordt voor de verdeling van het aantal fte's geestelijk verzorger over de inmiddels zeven verschillende denominaties, voor de Joodse geestelijke verzorging uitgegaan van een vast percentage, los van de exacte aantallen gedetineerden dat zegt prijs te stellen op specifiek Joodse geestelijke zorg.

In 2011 verscheen een rapport dat in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum van het ministerie van Veiligheid en Justitie is opgesteld over de veiligheidsbeleving van gedetineerden om hun religie te kunnen uitoefenen. Hieruit kwam een extreem groot verschil naar voren tussen Joodse en overige gedetineerden, waarbij Joodse gedetineerden zich vier keer zo onveilig voelen om hun religie te beleven. In de Tweede Kamer is hier voor aandacht gevraagd bij de staatssecretaris. In de contacten met de leiding van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), waaronder ook de Joodse geestelijke verzorging valt, is dit ook een punt van bijzondere aandacht. DJI is inmiddels met een programma gestart om hierin verbetering aan te brengen.

Hoofdkrijgsmachtrabbin Menachem Sebbag (blauw Koninklijke Marechaussee uniform) samen met zijn collega's in gesprek met minister Hillen van Defensie (uiterst rechts) en de commandant Commando DienstenCentrum.

Bij Defensie zijn overleggen gevoerd tussen de zendende instanties van de verschillende stromingen, in verband met vermindering van arbeidsplaatsen binnen de krijgsmacht en daarmee ook bij de geestelijke verzorging. Dit heeft geleid tot een gezamenlijke brief aan de minister van Defensie aan het einde van het jaar. Ook op dit terrein heeft een interventie vanuit de Tweede Kamer plaatsgevonden. De zaak is nog niet afgerond.

Bij beide departementen behoort de joodse geestelijke verzorging tot de kleinste onderdelen. De zaken worden veelal getrokken vanuit de Katholieke, Protestantse of Humanistische denominaties.

Landelijke Rabbinale Taken

Onder deze noemer is een denkrichting ontwikkeld om te bezien hoe voor de toekomst de landelijke rabbinale taken te beleggen. Meest concrete grondslag hiervoor was een bespreking tussen de besturen van het NIK, de Joodse Gemeente Amsterdam en het Portugees-Israëlitisch Kerkgenootschap. In die bespreking besloten de besturen om aan de secretarissen van de drie instellingen te verzoeken een notitie op te stellen waarin op basis van een door hen te vervaardigen inventarisatie van wat de landelijke rabbinale taken zijn, met een toekomstvaste inrichting daar van te komen.

De notitie is gemaakt. Zoals gemeld in de vergadering van de Centrale Commissie van 29 januari 2012 is aan de hand daarvan een vervolgotraject van besprekingen ingezet. De eerste besprekingen worden gevoerd met de ressorten en het PIK.

NIK-rabbin

In februari van 2011 ontving rabbin mr drs. R. Evers het certificaat behorende bij het met goed gevolg afleggen van het Moré-examen. Dit is het hoogste rabbinale examen dat binnen het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap kan worden afgelegd.

Het Rabbinaal College van Examinatoren van het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap bestond uit opperrabbin A. Rabbag van Amsterdam, Lord Jonathan Sacks, opperrabbin van het Britse Gemenebest en dayan Chanoch Ehrentreu, voormalig hoofd van het Beth Din van Londen en voorzitter van het Europees Rabbinaal Hof van de Conferentie van Europese Rabbinen.

Bij de uitreiking van het semicha-diploma voerden de voorzitter van het Rabbinaal College, de voorzitter van de Permanente Commissie, de heer Heijmans, de heer Luzac (PC-lid) en de succesvol geëxamineerde het woord.

In het verslagjaar was rabbin Evers opnieuw voor een gelimiteerd aantal specifieke taken beschikbaar om het rabbinaat van Amsterdam te assisteren.

De meeste aandacht van de NIK-rabbin ging dit jaar voornamelijk uit naar de sjechieta en de bezoeken aan de leden van de Tweede Kamer alsmede de mediarepresentatie inzake de sjechieta.

Rabbin Evers schreef het boek Transfervrij, dat een stuk joodse filosofie behandelt in vraag en antwoord tussen een rabbin en een Ben Noach – een in het Jodendom geïnteresseerde niet-Jood. Voor een heel breed publiek bestemd, is het boek geschreven na dat er uit niet-Joodse kring veel vragen zijn gekomen over onderwerpen als: de waarheid van de Tora, de kijk van het Jodendom op de levenswandel van niet-Joden.

Het boek heet Transfervrij omdat het Jodendom overdraagbaar is zonder grenzen, zonder beperkingen, ook naar niet-Joden toe. Johan Cruijff nam het eerste exemplaar van Transfervrij in ontvangst uit handen van de auteur.

Media

Evenals voorgaande jaren was rabbin Evers actief in de media, zowel in het binnenland als in het buitenland. Onderwerpen die dit jaar actueel waren onder meer: Erov; antisemitisme; Sjechieta, positie van de Joodse vrouw; Israël; Jodendom- Christendom; Kerk en staat; Business ethiek en kosjer zaken doen; pijn en lijden; Kristallnacht; Misbruik van Auschwitz.

Het zijn onderwerpen, waarin rabbijn Evers gespecialiseerd is, die bijna niet aan actualiteitswaarde verliezen.

Representatie

In de vele representatieve activiteiten waren in 2011 er de volgende bijzondere momenten:

Jewish Identity Day; de Agoeda- avond waar ook rav Schiff, de nieuwe opperrabbin van Antwerpen verscheen; bijeenkomsten van het Cairo-overleg; besprekingen over educatieve plannen voor de begraafplaats Zeeburg in Amsterdam-Oost; de interreligieuze dialoogwandeling; inwijding van het Sefer Tora in de Gerard Dou Synagoge; ontmoeting met Bernard Jackson van de internationale Joodse juristen vereniging;

symposium over geloofsafval, het leggen van stolpersteine; overleg met bisschoppen; rabbijnenconferentie in Londen; ambtswoning gesprekken met burgemeester Eberhard van der Laan van Amsterdam; bezoeken aan het Joods Marokkaans Netwerk Amsterdam, en andere bijeenkomsten waarvan de belangrijkste het 'antisemitisme-debat' in de Tweede Kamer.

Een bijzondere ervaring was de reis naar Israël met de PKN, waar wij diepgaande gesprekken hebben gevoerd met leidinggevende mensen uit de Protestantse Kerk Nederland.

Boeken

Op het gebied van uitgaven van boeken stond de medewerking aan Van Jom tot Jom centraal.

Verder heeft rabbijn Evers een boek geschreven over de filosofische achtergronden van de Joodse feestdagen (dat naar verwachting in 2012 uitkomt), heeft hij een nieuw boek met Hebreeuwse Responsa geschreven over de halachische geschiedenis van Amsterdam en is hij zeer druk aan het werk gegaan met de nieuwe Siddeor, die hij als de grootste uitdaging van 2012 ziet.

Collegiaal overleg was er met alle Nederlandse rabbijnen, met name met de rabbijnen Jacobs, Ralbag, Wolff, Sebbag, Spiero, Stiefel en verder met de andere leden van het NCRZ, het Opperrabbinaat en de Wa'ad HaRabbaniem van Amsterdam (waarin de sjoelrabbijnen in Amsterdam bijeen komen).

Voor het Rabbinaat van Amsterdam heeft rabbijn R. Evers gewerkt aan de Eroev, Gittien, Gioer, lopende halachische zaken en de halachische voordrachten.

Sjechieta – vleesvoorziening

Los van de politieke ontwikkelingen met betrekking tot Sjechieta, maar wel in de zelfde tijd, kwam ook de uitvoering van de Sjechieta, de slacht in het Amsterdamse abattoir aan de orde. Dit, omdat de Joodse Gemeente Amsterdam te kennen had gegeven niet meer zelfstandig hieraan voortzetting te willen geven en de uitvoering er van daarom in handen van het NIK wilde gaan leggen. Wij waren hier niet voorhand voor geporteerd. Hierop diende zich een derde aan, in de figuur van een nieuwe organisatie: Dutch Kashrus Authority, een groep van drie leden van de Joodse Gemeente Amsterdam. Hiermee zijn in het najaar van 2011 weliswaar enkele gesprekken gevoerd, maar dit bood geen voor het NIK verwachtingsvol perspectief. Eind 2011 besloten wij in beginsel zelf de Sjechieta exploitatie ter hand te zullen gaan nemen. Aldus is ook in de begroting 2012 aan de Centrale Commissie gepresenteerd, maar in verband met ontwikkelingen bij de huidige uitvoerder, NIHS Amsterdam, nog niet geëffectueerd.

Jewish Identity Day

Dit jaar vond de Jewish Identity Day plaats in januari. Met behulp van intensieve voorbereidingen en een grote inzet aan marketinginstrumenten, kwamen vele honderden af op dit event. Er waren sprekers uit binnen- en buitenland, waaronder opperrabbin Riskin uit Efrat, alsmede rabbin Yitschak Shochet uit Londen. Uit 'eigen stal' waren onder meer sprekers de rabbijnen Evers, Jacobs, Schapiro, Henny van het Hoofd, psycholoog Micha van Dijk en sofeer Shimon Koppenhol.

Aan het einde van het jaar werd in het moadon van Bne Akiwa een goed bezochte bijeenkomst georganiseerd in het kader van outreach en assimilatie. Trekker hiervan was PC-lid Peter Luzac, samen met onder meer NIK-rabbin Raphael Evers.

Jeugd en jongeren

Evenals vorig jaar vond het Tikwatenoe wintermachanee plaats. Het machanee wordt door het NIK georganiseerd; de uitvoering wordt gedaan onder leiding van de jeugdwerker van de Joodse Gemeente Amsterdam. De organisatie van de overige Tikwatenoe activiteiten is nog steeds in handen van de Joodse Gemeente Amsterdam, dat de beweging ooit, kort na de oorlog oprichtte. Er is een stijgende lijn te constateren in het aantal deelnemers. Kinderen die mee gaan, komen uit het gehele land. De staf vertoont een redelijk constante samenstelling.

In de laatste week van juli heeft een groep van 20 personen (18 deelnemers en 2 begeleiders) deelgenomen aan de jaarlijkse door CiJO georganiseerde Fact Finding Mission in Israël. Het doel van deze studiereis is een goed beeld te geven van het land en haar bewoners. Het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap heeft de reis mede mogelijk gemaakt. Drie deelnemers, jonge leden van het NIK, hebben ieder hun indrukken aan het 'papier' toevertrouwd.

Ook aan een tweepersoonsdelegatie naar het congres van de World Union of Jewish Students in Israel werd een bijdrage gegeven. Verslagen van beide reizen zijn te vinden op NIK.nl

Daarnaast was gedurende het gehele verslagjaar onze jongerenrabbin Menachem Sebbag actief. Hij begeleidt jongeren in Amsterdam en op allerlei plaatsen elders in Nederland. Zijn reputatie is zodanig dat hij ook door buitenlandse organisatoren van jongerenactiviteiten wordt aangezocht om daar bij aanwezig te zijn. Dit gebeurt dan in de regel met een groep Nederlandse jongeren. In het verlengde van zijn contacten met jongeren, voltrekt hij ook onder toezicht van het betreffende ressortale rabbinaat choepot van hen die zijn begeleiding waarderen.

Publicaties

Voor het nieuwe Joodse jaar 5772 is er een in belangrijke mate gewijzigde Loeach verschenen. De nieuwe Loeach is in full colour uitgevoerd. Om dit te completeren is de voorkant voorzien van een afbeelding van het veelkleurige parochet voor de Aron Kodesj in de sjoel in Middelburg.

Daarnaast is de informatie over de geoorloofde levensmiddelen in de Kasjroetlijst en op de internetversie daarvan, sterk uitgebreid.

In juni van dit jaar kwam na een lange voorbereidingstijd Van Jom tot Jom uit, een ingrijpend gewijzigde opvolger van het befaamde Jom Jom. Het mocht op vele positieve reacties rekenen. Het boek is geschreven voor tieners, maar net als zijn voorganger ook zeer de moeite waard voor volwassenen.

In april publiceerde het NIK met zijn partners op dit terrein een Factsheet over de Sjechieta. In juni volgde een Position Paper met daar bij een grote bijlage bevattende tal van artikelen en adhesiebetuigingen. Ook in oktober publiceerden wij een Position Paper ten bate van de behandeling van het initiatief wetsvoorstel in de Eerste Kamer.

Speciaal voor dit onderwerp werd een aparte website ingericht: kosjerslachten.nl, waarop onze stukken, brieven en artikelen en die van andere betrokkenen zijn gepubliceerd.

Met het oog op de vervaardiging van een nieuwe Siddoer werd een belangrijke stap gezet. De voorbereiding tot het maken van een nieuwe Siddoer werd in belangrijke mate gehinderd door dat er geen hanteerbare digitale versie van de Siddoer beschikbaar was. De huidige Nederlandse versie dateert van voor het digitale tijdperk en is niet om te zetten in een digitale en bewerkbare vorm. Bestaande digitale versies van de Siddoer zijn ofwel niet gecontroleerd op fouten, niet onze traditie, of niet voor een reële prijs beschikbaar. Hierin is verandering gekomen sinds in 2011 een Zwitserse uitgever van Hebreeuwse gebedenboeken over een digitale versie beschikte. Wij hebben hiermee contact gelegd en de versie aangeschaft. De versie is volgens onze noesach, gecorrigeerd en gecontroleerd op fouten en digitaal bewerkbaar.

De Siddoer bestaat uiteraard uit meer bouwstenen (vertaling, transcripties, inleiding, toelichtingen, instructies), maar deze bouwsteen is wel heel essentieel. Op basis hiervan kunnen wij nu verder werken aan dit project.

Onderwijs

Dagscholen

Met de stichting Het Joods Bijzonder Onderwijs werd een afspraak gemaakt om voor Rosj Pina gebruik te gaan maken van ons leerplan Jeled, dat al gemaakt en gebruikt wordt voor kinderen op niet-joodse scholen. Het JBO benaderde het NIK daartoe. Daarbij is ook onze hulp aangeboden, in de persoon van de voornaamste ontwikkelaarster, mevrouw Henny van het Hoofd, om de school bij de implementatie te begeleiden.

Het NIK heeft statutair een zetel in het Curatorium van het JBO. Deze is vacant sinds het opstappen daaruit van Benjamin Drukarch. Met het bestuur van JBO zijn besprekingen gevoerd over het opnieuw invullen van deze positie. Dit heeft echter nog niet geleid tot invulling van de vacature in het Curatorium.

NIK Afdeling Onderwijs

Het jaar 2011 was voor de afdeling Onderwijs een vruchtbaar jaar waarin twee langlopende projecten werden afgerond: **Het Begin** en **Van Jom tot Jom** (zie verder onder 'Hoogtepunten uit 2011'). **Hoi ik lees Ivriet**

werd uitgebreid met aanvullende leermiddelen zoals extra werkbladen op verschillende niveaus die leerkrachten naar behoeven kunnen downloaden van JELED.net, flitskaarten met alle kernwoorden en een digitale huiswerkkaart.

Samen met de in 2010 verschenen lesboeken, de handleiding voor leerkrachten en de ondersteunende website ikleesivriet.nl is deze succesvolle leesmethode nu helemaal compleet.

Via de brochure '**Joodse Les 5771**', de maandelijkse **JELED nieuwsbrief**, persoonlijke contacten en bezoeken op de werkplek werden leerkrachten en ouders van leerlingen op de hoogte gehouden van de werkzaamheden van de Afdeling Onderwijs, zoals het beschikbare lesmateriaal en de aanvullende activiteiten op JELED.net.

Voor de leerkrachten werd in samenwerking met Yad Vashem en de Hollandsche Schouwburg een **seminar** in Israël georganiseerd over lesgeven over de Sjoa (zie verder onder 'Hoogtepunten uit 2011').

In 2011 werd een aanvang gemaakt met een tweetal nieuwe projecten, namelijk de **Kindersidoer** (niet alleen voor kinderen, maar voor iedereen die het niet zo gemakkelijk vindt de sjoeldienst van sjabbat te volgen) en een boek over **joodse geschiedenis** voor kinderen van 10-14 jaar, een 'joodse aanvulling' op de Canon van de Nederlandse geschiedenis die op veel basisscholen wordt gebruikt. Dit project wordt uitgevoerd door Shoshanna Haas, docent geschiedenis, in nauwe samenwerking met het Hoofd van de Afdeling Onderwijs.

Een paar hoofdstukken uit dit nieuwe boek zijn in de loop van 2011 door leerkrachten tijdens de joodse les uitgetoetst. Hun feedback – en die van de leerlingen – was zeer positief en iedereen kijkt uit naar dit nieuwe lesboek, dat naar verwachting eind 2012 zal verschijnen.

DRIE HOOGTEPUNTEN UIT 2011

1 **Het Begin**

Het Begin is een methode Klassiek Hebreeuws, gebaseerd op het lesboek Bereesjiet, onderdeel van het eindexamenprogramma Klassiek Hebreeuws/Jahadoet van de Joodse Scholengemeenschap Maimonides. Dit boek is geheel herschreven, zodat het geschikt is voor leerlingen HAVO/VWO die geen joods dagonderwijs volgen. Bovendien zijn veel nieuwe opdrachten toegevoegd waarmee de leerlingen zelfstandig kunnen oefenen.

Het Begin bestaat uit 15 werkboekjes, een hulpboek met een overzicht van de behandelde grammatica en een woordenlijst. Het concept is in de praktijk getest door Drs. Channah Broersma, leerkracht bij o.a. de NIHS Amsterdam en de Joodse Gemeente Utrecht. Zij maakte ook de bijbehorende toetsen. Het Begin sluit aan bij 'Wegwijs in de Tora', de methode Hebreeuws voor groep 7 en 8 uit het JELED leerplan. Het is de eerste aanzet tot een vervolgleerplan voor middelbare scholieren.

2 Van Jom tot Jom

'Van Jom tot Jom – joods leven van dag tot dag' is een eigentijdse bewerking van de aloude onderwijsklassieker Jom Jom door David Hausdorff, bedoeld voor 10-14 jarigen. Door de vele foto's (waarvan een groot deel werd ingestuurd door leerkrachten joodse les en bestuursleden van diverse Joodse Gemeenten) geeft het ook een levendig beeld van joods Nederland nu.

Van Jom tot Jom is een grote aanwinst voor het joodse onderwijs. In de werkboekjes van het JELED leerplan wordt er regelmatig naar verwezen, bijvoorbeeld als introductie op een onderwerp of als extra informatie bij het maken van opdrachten.

3 Seminar Leerkrachten

Van 12-19 juni vond in Yad Vashem een seminar plaats voor leerkrachten joodse les uit heel joods Nederland met als onderwerp 'Lesgeven over de Sjoa'. De Afdeling Onderwijs was samen met de Educatieve Afdeling van de Hollandsche Schouwburg intensief betrokken bij de voorbereidingen en organisatie. Er waren in totaal 21 deelnemers, waarvan zes les geven in bij het NIK aangesloten Joodse Gemeenten. Het seminar was zeer geslaagd, zowel inhoudelijk als op het gebied van persoonlijke contacten. In december werd een studiedag in Nederland georganiseerd, het ligt in de bedoeling deze jaarlijks te herhalen. Samen met de Kinderherdenking en het bijbehorende werkboek, ontwikkeld door de Afdeling Onderwijs in samenwerking met de Hollandsche Schouwburg, is er nu voldoende kennis (zowel inhoudelijk als didactisch) en materiaal aanwezig om op een verantwoorde wijze les te geven over dit voor ons nog altijd beladen onderwerp.

Evenals in voorgaande jaren werkt de Afdeling Onderwijs waar mogelijk in projectvorm, waarbij we intensief streven naar externe financiering. Voor de werkzaamheden in 2011 werd o.a. subsidie ontvangen van Maror. Ook voor de komende jaren werd bij Maror subsidie voor een aantal nieuwe projecten aangevraagd.

Daarnaast wordt op een aantal onderdelen, zoals het NIK leerplan en de JELED website, samengewerkt met onze zusterorganisaties in Zwitserland en Duitsland. In 2011 werd onder andere gewerkt aan een CD met alle liedjes uit het JELED leerplan, zowel gezongen als in karaoke versie (verschenen in 2012).

Zomer 2011: Seminar Yad Vashem voor leerkrachten joods onderwijs uit Nederland, met o.a. Hagit Kleve (Joodse Gemeente Amersfoort), Max van Praag (Joodse Gemeente Amsterdam), Henny van het Hoofd (NIK Afdeling Onderwijs), Channah Broersma (Joodse Gemeente Amsterdam en Joodse Gemeente Utrecht), Fabiënne Wikler (Joodse Gemeente Bussum) en Luuc Smit (Joodse Gemeente Zeeland).

Jad Achat

Jad Achat verstrekt dagelijks informatie via telefoon en e-mail. De coördinator van Jad Achat is Orna Gaillard-Rady. De vragen variëren van algemeen tot specifiek die door haar worden uitgezet naar de juiste persoon. De vragen komen vaak van mensen die ver van het Jodendom afstaan en mensen buiten Amsterdam.

Jad Achat is aangesloten bij een website www.gratisadviseurs.nl, tevens verleent Jad Achat informatie op verschillende basis- en middelbare niet Joodse scholen. In opdracht van Jad Achat worden op aanvraag soms ook personen gestuurd naar deze scholen.

De 'leskist' is klaar voor gebruik, deze wordt uitgeleend aan particulieren en verschillende instanties; aan scholen, theaters, filmproducenten en voor exposities. Geïnteresseerde scholen variëren van christelijke basisscholen tot ROC's.

De makers van de film Suskind hebben hier informatie gekregen. Tevens hebben zij producten voor hun film bij Jad Achat gekocht. De organisatie van het theater Anne Frank heeft bij Jad Achat ook informatie verkregen en attributen gekocht.

Het is zaak voortdurend te werken aan de bekendheid van Jad Achat. Jad Achat adverteert meer dan voorheen in de vorm van flyers. Deze worden geplaatst in veel Joodse winkels, scholen en synagogen.

Digitale informatie wordt voor alle feestdagen en bij speciale aanbiedingen verzonden aan ons klantenbestand. Het NIK heeft op de homepage een bewegende advertentie, met aanbiedingen en producten van Jad Achat. Tevens wordt er bijna elke week een Jad Achat advertentie in het NIK weekbericht geplaatst. Reclame materiaal wordt toegevoegd aan alle Jad Achat correspondentie, parsja verzendingen, facturen, etc.

De winkel is extra geopend voor (bijna) alle feestdagen en veel evenementen, waaronder voor:

Rosj Hasjana, Soekot en Loelav verkoop, Chanoeka, Poeriem, Pesach, Jewish Identity Day en tevens op locaties zoals op de Limmoed dag.

Ter voorkoming van betalingsachterstanden of wanbetalers, is besloten om alleen producten te verzenden na voorafgaande betaling. Dit kan gemakkelijk via Ideal of een overboeking met een ordernummer. De goederen worden dagelijks verzonden en het toekomstdoel is: voor 12.00 uur besteld, morgen in huis, mits met Ideal betaald.

Sinds het gewijzigde betaalsysteem verlopen alle NIK boekbestellingen van particulieren volledig via Jad Achat. Nog uit het verleden openstaande posten worden aangepakt. Herinneringen worden gestuurd en klanten worden persoonlijk opgebeld, eind 2011 is overgegaan op het inschakelen van een incassobureau. Het aantal en de hoogte van de openstaande posten zijn door deze maatregelen drastisch gedaald.

Arba'a Miniem

Met ingang van 2011 is besloten tot een nieuwe koers voor wat betreft de loelaviem-verkoop. Steeds gold dat wij ons verplicht achtten te zorgen voor voldoende aanbod, waardoor het risico om met overschotten te blijven zitten, bij ons bleef. Wij hebben besloten om dit te veranderen en kwantitatief scherper in te kopen, maar niet af te doen aan de kwaliteit. Dit heeft het mogelijk gemaakt dat de prijzen inclusief korting voor leden van het NIK, drastisch is gedaald.

Begraafplaatsen

Het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap heeft de zorg voor ruim 200 Joodse begraafplaatsen in het gehele land. Het toezicht wordt uitgevoerd door onze consulent Jacques Gans.

De begraafplaatsen die eigendom zijn van een Joodse Gemeente worden door die Joodse Gemeente beheerd. Incidenteel wordt door de Joodse Gemeenten een beroep op onze deskundigheid gedaan.

In 2011 is aangaande de volgende begraafplaatsen iets bijzonders op te merken.

Borculo

In het kader van NLDOET had Sportfederatie Berkelland gereageerd om werkzaamheden te verrichten op de begraafplaats. Ondersteund door een professioneel onderhoudsbedrijf Jan Bosch, welke was ingeschakeld door de heer Wannink van stichting Synagoge Borculo, ging een aantal vrijwilligers 19 maart aan de slag: schilderwerk aan de buitenkant en schoonmaak van binnen. Twee deuren zijn hersteld. Een grote struik tegen het metaheirhuis werd gesnoeid.

Geffen

Er is op deze begraafplaats bodemradaronderzoek verricht op initiatief van de Heemkundewerkgroep Vladerack Geffen.

Geldermalsen

Door Jacques Gans en Ruben Vis is overleg met de gemeente en met begraafplaats-buurman Molenaar banketfabriek over uitbreiding van de fabriek naast de begraafplaats en inhoud van bestemmingsplan. Resultaat is aanpassing waar betreft het de belangen van de begraafplaats in het bestemmingsplan en notarieel vastlegging van gewijzigde kadastrale grens inclusief onderhoud van de sloot.

's-Heerenberg

Stichting Huize Bergh heeft nog niet aan verplichting voldaan om stormschade en onderhoud aan omheining uit te voeren.

Hoogersmilde

De toegang tot de begraafplaats is problematisch geworden sinds een bewoner de toegangsweg heeft versperd. Het pad loopt over zijn erf. De zaak heeft de aandacht van de Gemeenteraad en de burgemeester die naar een oplossing zoekt.

Lochem

Bij perceelgrens met nr. 24, haag vervangen door een hekwerk.

Oisterwijk

De begraafplaats is eigendom van een vereniging. In het bestuur van de vereniging hebben namens het NIK zitting Jacques Gans en Ruben Vis. Lokale geïnteresseerden hebben het plan de begraafplaats te renoveren en zetten daartoe een stichting op. Over dit plan heeft overleg plaatsgevonden door Jacques Gans, Ruben Vis en verenigingsvoorzitter Marijke Wagenaar-van Oss. Het hekwerk van het naastliggend perceel is na langjarige besprekingen op de juiste erfgrans teruggeplaatst.

Oud Beijerland

Naast de begraafplaats komt een groot woonzorgcomplex. Overleg met de gemeente en woningcorporatie heeft geresulteerd in vastlegging van de belangen van de begraafplaats.

Oude Pekela

Een particulier heeft onderhoud aan metaheirhuis verricht. Met name het lekkende dak moest hersteld. Een deel van het benodigde geld was via kerkcollecte bijeengebracht.

Sneek

Naast de begraafplaats is een herdenkingsmonument geplaatst van bijzonder ontwerp; juist rond Jom Kippoer projecteert het zonlicht op de grond een Mageen David.

Vierlingsbeek

Een inwoner heeft aangeboden om onderhoud te doen, met name aan de graven.

Werkendam

Overleg met de gemeente inzake slecht onderhoud en eigendomssituatie heeft plaatsgevonden. Resultaat: toezegging dat het onderhoud wordt verbeterd. De eigendomssituatie is dat het NIK deeleigenaar is van begraafplaats en omliggend stuk grond; tevens is er nog geen overeenkomst over een weg die destijds is aangelegd over grond van NIK en andere eigenaren. Gemeentejurist zal proberen oplossing te zoeken.

Woerden

Het metaheirhuis is door de gemeente geheel opgeknapt: nieuwe deuren, nieuwe vloer, nieuw dak en geheel geverfd.

Zevenaar-Arnhemseweg

Een deel van de omheiningsmuur was ingestort. Op verzoek heeft de gemeente het puin afgevoerd. Restant van de muur staat schuin en is matig tot slecht.

Project Stenen Archief

Sinds een reeks van jaren wordt gewerkt aan het digitaal vastleggen van alle zerken op de begraafplaatsen van het NIK en de Joodse Gemeenten. Het project vordert gestaag. De foto's worden geplaatst op een website. Op www.stenenarchief.org zijn alle foto's ook voorzien van genealogische gegevens. Dit jaar waren er zo'n 65 begraafplaatsen gereed op de website. In 2012 worden naar verwachting de laatste begraafplaatsen gefotografeerd en de zerk-foto's online geplaatst.

WA'AD HARABANNIEM – NEDERLANDS COLLEGE VOOR RABBINALE ZAKEN (NCRZ)

Jaarverslag 2011

Doel, samenstelling en functioneren van het Nederlands College voor Rabbinaal Zaken (NCRZ)

Binding en afstemming

Het Nederlands College voor Rabbinaal Zaken (NCRZ) fungeert als overlegorgaan tussen de autonome (Opper)rabbinate, biedt deze gelegenheid om hun visies op elkaar af te stemmen en elkaar tot steun te zijn. Daar er geen landelijk rabbinaat bestaat, kan ons college niet meer zijn dan een overlegorgaan zonder ressortale bevoegdheden. Niettemin fungeert het NCRZ feitelijk als het overlegorgaan waar ook interressortale afstemming wordt bereikt.

Het overleg is met name belangrijk voor het bevorderen van rabbinaal eenheid en eenduidigheid op velerlei gebied. Op het gebied van kasjroet bestaat hierdoor geen verschil tussen de onderscheiden (Opper)rabbinate en is er bij goer altijd sprake van eenduidigheid.

Samenstelling

De Wa'ad was gedurende het verslagjaar als volgt samengesteld:

Opperrabbijn B. Jacobs, voorzitter

Rabbijn mr drs. R. Evers, secretaris

Rabbijn S. Evers

Rabbijn S. Katzman

Opperrabbijn A.L. Ralbag

Rabbijn ing. I. Vorst

Rabbijn E. Wolff

Met ingang van 1 januari 2011 is rabbijn J. Vorst toegetreden tot de Wa'ad voor het ressort Rotterdam.

Gedurende het verslagjaar heeft er tweemaal een plenaire vergadering plaatsgevonden. Er is regelmatig overleg tussen voorzitter en secretaris van het NCRZ. Daarnaast vinden er veel overleggen op ad hoc basis plaats.

Er is veelvuldig overleg geweest over de onderwerpen:

1. kasjroet en sjechita,
2. catering,
3. gittien,
4. loeach,
5. een nieuwe siddeur en
6. goer.

Daarnaast vindt er overleg plaats met het PIK.

Omdat opperrabbijn A.L. Ralbag van Amsterdam niet in Nederland woonachtig is, overleggen de voorzitter en secretaris bij ieder bezoek van de Amsterdamse Opperrabbijn met hem. Hierdoor zijn zijn contacten met de NCRZ gewaarborgd.

De meeste aandacht ging gedurende het verslagjaar uit naar de kwestie van de rituele slacht. In zeer nauw overleg en in intensieve samenwerking met de stuurgroep inzake de kosjere slacht vanuit het NIK hebben de leden van de NCRZ zich, ieder op zijn terrein, enorm ingezet voor het behoud van de rituele slacht in Nederland en Europa. Hierbij zijn vele contacten gelegd met politici, (inter)nationale Joodse organisaties, met islamitische koepels en belangenverenigingen alsmede met gezaghebbende autoriteiten op het gebied van de verschillende takken van wetenschap, die in dit verband van belang waren.

Uiteindelijk heeft dit er in juni 2012 toe geleid, dat de Eerste Kamer van de Staten Generaal tegen het wetsvoorstel in deze vanuit de Tweede Kamer stemde.

Verder is er met de Permanente Commissie uitvoerig overleg geweest over de nieuwe constructie van het NCRZ en het Opperrabbinaat voor Nederland. Dit is een lange termijn project, dat pas over enkele jaren definitieve vorm zal aannemen maar reeds gedurende het verslagjaar tot veel overleg en discussie heeft geleid.

Jaarlijks hebben de voorzitter en secretaris van het NCRZ met delegaties van NIK en PIK bestuurders een ontmoeting met de bisschoppen en RK bestuurders om verschillende problematieken te bespreken. Hierbij wordt ieder jaar een slotverklaring geproduceerd, die als persbericht wordt uitgegeven.

Tot slot: op regelmatige basis waren en zijn er contacten met de voorzitter van de Permanente Commissie en andere leden van de PC, met de portefeuillehouder rabbinale zaken en met de secretaris van het NIK.

Een van de belangrijkste agendapunten van de bovenvermelde bijeenkomsten van rabbijnen en Permanente Commissie was het bereiken van ons gemeenschappelijke doel: de bevordering van Joods leven gebaseerd op Tora en Traditie.

Moge de Allerhoogste ons allen de kracht geven om tot in lengte van jaren vanuit gezondheid en voorspoed gezamenlijk aan dit overkoepelende doel te mogen blijven werken.